

تاثیر آموزشهای فنی و حرفه‌ای در میزان اشتغال زندانیان آزاد شده در استان کردستان^۱

دکتر رفیق حسینی^۲

چکیده

هدف اصلی این تحقیق بررسی تاثیر آموزشهای فنی و حرفه‌ای در میزان اشتغال زندانیان استان کردستان بود. به این منظور از بین زندانیانی که بین سالهای ۱۳۸۶ تا ۱۳۹۲ آزاد شده بودند و در زندان آموزشهای فنی و حرفه‌ای گذرانده بودند تعداد ۲۱۱ نفر به صورت تصادفی در بین انواع آموزشهای گذرانده شده در زندان انتخاب شدند و از طریق پرسشنامه‌های محقق ساخته شده اطلاعات مورد نیاز در مورد این افراد بدست آمد. با بررسی بعمل آمده از نمونه آماری مشخص شد که ۱۶ درصد افراد توانسته بودند، در راستای آموزشهای فنی و حرفه‌ای گذرانده شده در زندان اشتغال بیابند که از این تعداد هم ۴۷ درصد افراد به شغل قبل از زندان خود اشتغال یافته‌اند یا اینکه آموزشهایی که در زندان دیده‌اند در راستای شغل قبل از زندان آنها بوده است. در مقابل از کل نمونه مورد بررسی شغل فعلی ۱۴۶ نفر معادل ۷۰ درصد افراد با آموزشهای فنی و حرفه‌ای گذرانده شده در زندان تناسب نداشت. دیگر یافته‌ها نشان داد که دوره سرویس و نگهداری خودرو و جوشکاری سپس دوره گچ‌کاری، رایانه کار درجه ۲ و ۱ و دامداری تا اندازه‌ای موفق‌تر عمل کرده و توانسته‌اند پس از آزادی در راستای آموزشهای گذرانده شده بیشترین میزان اشتغال را بیابند. اما کسانی که دوره پرورش بز مرغز، کلاش و گیوه‌بافی، پرورش قارچ و نقاشی روی سفال آموزش دیده بودند، هیچکدام نتوانسته بودند در راستای آموزشهای گذرانده شده اشتغال یابند.

از دیگر نتایج جالب تحقیق این بود که ۹۳ نفر معادل ۴۴ درصد بین شغل قبلی از زندان و بعد از آزادی از زندانشان تناسب وجود داشت، یعنی تقریباً نزدیک به نیمی از افراد در راستای شغل قبلی از زندانشان دوباره اشتغال یافته بودند. و در آخر اینکه ۳۸ نفر معادل ۱۸ درصد در راستای شغل قبلی از زندانشان آموزش دیده بودند و ۱۵۷ نفر معادل ۷۵ درصد آموزشهایی گذرانده شده در زندان در راستای شغل قبلی از زندانشان نبوده است.

با توجه به نتایج تحقیق پیشنهاد می‌شود که برای هر زندانی هنگام ورود به زندان پرونده‌ای آموزشی تشکیل شود که در آن پرونده تمام مشخصات فردی زندانی شامل سوابق شغلی او در آن درج شده و با هدایت فرد به آموزشهای در راستای شغل قبلی از زندان فرد زمینه را برای اشتغال بیشتر زندانیان و کسب درآمد فراهم نمایند.

کلمات کلیدی: اشتغال زندانیان، آموزشهای فنی و حرفه‌ای، استان کردستان.

^۱ این طرح با حمایت مالی اداره کل زندانهای استان کردستان انجام شده است.

^۲ استادیار گروه علوم تربیتی دانشگاه آزاد اسلامی، واحد سنندج، سنندج، ایران

آدرس: کردستان، سنندج، بهاران، ۱/۱۷، خ سنایی، کوچه صبا یکم، طبقه دوم منزل جمال راستبین، کد پستی ۶۶۱۷۷۴۴۱۵۳.

شماره موبایل: ۰۹۱۲۲۴۹۰۶۹۴ پست الکترونیک: hasani.rafigh@gmail.com

همین همایش ملی و چهارمین همایش بین المللی
مهارت آموزی و اشتغال

The Effect of Vocational training in the employment of released prisoners in Kurdistan

Dr rafigh hasani

Abstract:

The main objective of this study was Effect of Vocational training in the employment of released prisoners in Kurdistan province. For this purpose, between the prisoners had served in prison vocational training, to ۲۱۱ person were randomly selected.

The results showed that ۱۶٪ person were able find employment to Vocational training that Passed in prison that Of which ۴۷ percent of them Employed a job before prison. In contrast, the total sample of ۷۰٪ of people was not fit with vocational training spent in prison.

The results showed that ۹۳person (۴۴٪) of the job before and after release from prison detention was fit. This means that nearly half of those in employment had a job before detention again. Finally, ۳۸person(۱۸٪) were trained prior to detention and ۱۵۷ person(۷۵٪) Were not trained prior to detention. The results suggest that for every prisoner upon arrival at the prison training records form, In that case, all profile prisoners, including careers ,he stated and The person conducting the training in the field for more jobs before prison in mates and provide in come.

Key words: prisoners employment, vocational training, Kurdistan province.

مقدمه

سازمان زندانها و اقدامات تامینی و تربیتی کشور هر ساله اقدام به برگزاری دوره مهارت‌های شغلی و آموزش‌های فنی و حرفه‌ای برای زندانیان می‌کند تا پس از خروج از زندان با فراگرفتن مهارتی، زمینه لازم برای اشتغال آنها فراهم شود. در نتیجه مساله مهارت‌های شغلی و نوع آموزش‌هایی که در زندان افراد دریافت می‌کنند و همچنین تاثیر این مهارتها بر میزان اشتغال زندانیان موضوع بااهمیتی است که بایستی مورد توجه قرار بگیرد. برای مثال، تحقیقات قبلی نشان داده که اشتغال می‌تواند متغیر مهمی در پیشگیری و یا کاهش بازگشت به جرم باشد(به عنوان مثال پتی^۱؛ جنسن و جی گولد^۲؛ انگلندر^۳؛ هومان^۴؛ هومان^۵؛ فارینگتون^۶ و همکاران. ۱۹۸۶؛ ووتی^۷؛ براتوند و اسدالهی نیز بیان کرده اند که فرض ایجاد و درگیری ذهن با گستره ای از مشاغل که انسانها را هنجارمند می‌نماید، در پیشگیری از بروز جرم در بزهکاران پیشتر اثبات شده است(به نقل از اسدالهی، محسنی تبریزی و براتوند، ۱۳۸۸: ۳۵۰). همچنین داشتن شغل، الگوهای تعامل و رفتار روزانه را منظم می‌کند و منبع مهم کنترل اجتماعی غیر رسمی مجرمین سابق می‌شود(اوگن^۸، ۱۹۹۹). تحقیقات سامپسون و لوآب^۹ هارر^{۱۰} نشان داده است که داشتن شغل مشروع شانس بازگشت به تخطی بعد از آزادی از زندان را کاهش می‌دهد و تکرار جرم در میان کسانی با دستمزدهای بالاتر و مشاغل با کیفیت بالاتر احتمالاً کمتر است. یک کار خوبه تنها وسیله ای برای بقای اولیه را فراهم می‌کند، بلکه عنصر کلیدی در بازسازی اعتماد به نفس^{۱۱}، دلبستگی به یک سبک زندگی متعارف^{۱۲}، و احساس تعلق به اجتماع^{۱۳} را در فرد بوجود می‌آورد(به نقل از ویشر، وینترفیلد و کوگشال، ۲۰۰۵: ۲۹۵). ورود مجرمین سابقه دار به مشاغل با کیفیت بالا می‌تواند کنترل‌های اجتماعی را افزایش داده و انگیزه برای ارتکاب جرم و در نتیجه تغییر جذابیت نسبی از فعالیت‌های قانونی و غیرقانونی را کاهش دهد(اوگن، ۱۹۹۹). تحقیقات انجام شده توسط وزارت دادگستری راین وستفالن شمالی^{۱۴} در کشور آلمان در سال ۱۹۹۳ نشان داد زندانیانی که با موفقیت آموزش دیده بودند و موفق به پیدا کردن شغل نشده بودند، ۸۰٪ بازگشت مجدد به جرم داشتند، در مقایسه با ۳۲٪ در میان کسانی که شغلی پیدا کرده بودند. نرخ ۸۰٪ در واقع بدتر از نرخ تکرار جنایات در میان زندانیانی که موفق به تکمیل آموزش نشده بودند(۷۵٪) بود. در نتیجه گفته شده که آموزش موفق در زندان لزوماً کاهش خطر ارتکاب جرائم جدید پس از آن را به دنبال نخواهد داشت-به خصوص در صورتی که فرصت‌هایی برای کاربرد تجارب و گواهینامه‌ها آموزش درون زندان در استخدام خارج از دیوار زندان بصورت کافی وجود نداشته باشد(به نقل از مک کال، ۱۹۹۸: ۱۸۸). گروه استخدام مجرمین اروپا در حال حاضر بین کار در زندان و فعالیت‌هایی که به طور مستقیم به بازار کار مرتبط هستند، تمایز قائل شده است. نمونه‌های متعددی از پروژه‌های در نظر گرفته شده توسط انجمن وجود دارد، که در آن کارفرمایان به طور مستقیم در کار زندان درگیر هستند و یا اینکه زندانیان خودشان در خارج زندان برای آماده شدن برای کار بعد از آزادی کار می‌کنند. به عنوان مثال، ابتکار شرکت نفت فلات^{۱۵} که زندانیان هلندی را برای نفتی زمانی که آنها آزاد شدند، آموزش می‌دهد. مثالی دیگر، شرکت راه آهن در لندن است که کارکنان خود را از صفوف زندانیان انتخاب و آموزش می‌دهد. براساس آمار برنامه اروپا بسوی^{۱۶} ۲۰۰۰ این شرکت نود نفر را در دو سال استخدام کرده است. البته، نکته کلیدی این است که آموزش مجرمین باید مرتبط با نیازهای بازار کار روز باشد و باید این آموزشها توسط خود مجرم بارز شده دیده شوند، در غیر این صورت ارزش محدودی خواهند داشت(همان منبع، ۱۸۸-۱۸۷). لینچ و یابول، با توجه به داده‌های یک مطالعه ملی، سه چهارم از زندانیان ایالتی گزارش کرده اند که آنها کارقبل از زندانی شدن خود را نگاه داشته اند. وسترن و همکاران، هاگن و دینوویتزر نیز بیان کرده اند که

۱ Pati

۲ Jensen and Giegold

۳ Homant

۴ Farrington

۵ Votey

۶ Uggen

۷ Sampson and Laub

۸ Harer

۹ self-esteem

۱۰ attachment to a conventional lifestyle

۱۱ sense of belonging in the community

۱۲ Northrhine Westphalia

۱۳ offshore oil company

۱۴ (Europe towards ۲۰۰۰)

با این وجود، داشتن سابقه کیفری نشان دهنده موانع قابل توجهی برای بسیاری از انواع اشتغال قانونی است و این موانع پس از یک دوره حبس طولانی مدت ترکیب شده اند. دوره های طولانی حبس می تواند ارتباطات اجتماعی را تضعیف کند و این مساله منجر به این شود که فرصت های شغلی قانونی پس از آزادی کاهش یابند. دیگر موانعی که مجرمین سابقه دار، در پیدا کردن و حفظ شغل با آن روبرو هستند شامل عدم وجود تجارب در کارهای تازه، کاهش مهارت های مربوط به کار و مشکلات انتقال^۱ هستند. اگر چه دوران حبسی می تواند به عنوان فرصتی برای ایجاد مهارت ها و آماده شدن برای کارهایی در یک کارآینده در نظر گرفته شود، اما ادبیات مربوط به تحقیقات در این زمینه ترکیبی از حمایت های منفی برای اثربخشی برنامه های آموزش فنی و حرفه ای در زندان فراهم کرده است (ویشر، وینترفیلد و کوگشال، ۲۰۰۵: ۲۹۶). برای مثال ویلسون و همکارانش در فراتحلیلی از ۳۳ برنامه تجربی و نیمه تجربی آموزش، حرفه و برنامه های کار دریافتند که شرکت کنندگان در این دسته از برنامه ها تنها کمی پایین تر از کسانی که در این برنامه شرکت نکرده بودند بازگشت به جرم داشتند. (ویلسون و همکاران، ۲۰۰۰) که این مساله می تواند نشان دهنده عدم اثربخشی این برنامه ها باشد.

به طور کلی مداخلات اشتغال جامعه محور^۲، شامل ترکیبی از برخی از آمادگیهای شغلی، آموزش شغلی و خدمات کارهایی که در بین دهه ۱۹۷۰ و ۱۹۸۰ اجرا شده اند، عمدتاً با حمایت دولت بوده است. در ایالات متحده سابقه ای طولانی در این زمینه وجود دارد. به طوریکه در سطح فدرال برای برنامه های اشتغال اجتماعی برای زندانیان سابقه دار، جوانان محروم و بزرگسالانی که سوابق محکومیت یا بازداشت داشته اند، بودجه خاصی اختصاص یافته است. وزارت کار ایالات متحده آمریکا برنامه های هدفمندی برای زندانیان سابق تحت قانون آموزش و توسعه نیروی انسانی سال ۱۹۶۲ تامین منابع مالی کرده است. نتیجه آن تلاشهای اولیه مطالعات در مورد بیمه عمر برای زندانیان سابق و پروژه تحقیقاتی کمک های انتقالی، که اولین ارزیابیهای تجربی عمده از برنامه های اشتغال اجتماعی برای زندانیان سابق به خوبی شناخته شده هستند. با این حال، نتایج تحقیقات مالار و تورنتون و روسی و همکاران، از ارزش این قبیل برنامه ها در کاهش بازگشت به جرم به وضوح حمایت نکرده اند. بعد از این برنامه ها می توان مجموعه ای از برنامه های آموزش کار در سطح فدرال از جمله قانون آموزش و استخدام جامع ۱۹۷۳، قانون مشارکت کارآموزی شغلی سال ۱۹۸۳ و قانون سرمایه گذاری روی نیروی کار ۱۹۹۸ نام برد (به نقل از ویشر، وینترفیلد و کوگشال، ۲۰۰۵: ۲۹۶). همچنین وزارت کار برنامه ای تحت عنوان آماده برای کار^۳، ابتکار عملی آزمایشی اجتماعی، معنوی و تجاری برای افزایش اشتغال مجرمین سابق در ۱۸ شهر آمریکا ایجاد کرد. متأسفانه، نتیجه گیری بوشوی^۴ و رویتر و اوگن و همکاران از ارزیابی برنامه ها به طور عمومی ناامید کننده بود (همان منبع، ۲۹۷). با این حال، نتایج تحقیقات از ارزش این قبیل برنامه ها در کاهش بازگشت به جرم به وضوح حمایت نکرده اند. در مطالعه ای روی ۴۳۲ زندانی که برای برنامه ثبت نام کرده و در ۴ گروه قرار گرفتند. گروه اول، هفته ای ۶۰ دلار و خدمات شغل یابی به مدت ۱ سال پس از آزادی دریافت کرده بودند، گروه دوم فقط درآمد، گروه سوم خدمات شغل یابی دریافت کرده بودند و گروه چهارم هیچ خدماتی دریافت نکرده بودند. یک سال پس از دستگیری، کاهش قابل ملاحظه در بازگشت برای آن دسته از افراد کمک های مالی (۲۷٪) دریافت کرده بودند، وجود داشت، اما هیچ تاثیری آشکاری با توجه به خدمات شغل یابی وجود نداشت. (مالار و تورنتون، ۱۹۷۸) همچنین یافته های مطالعه ای نشان داد که ظرف ۳ سال بعد از آزادی از اداره زندانیان فدرال، ۴۰.۸٪ از زندانیان سابق دستگیر شده بودند و یا آزادی مشروط خود را لغو کرده بودند. نرخ تکرار جنایات در سال اول بازگشت به جامعه بالاترین بود. و ۱۱.۳٪ از زندانیان آزاد شده در ۶ ماه اول بازگشت به جرم داشتند و ۲۰.۳٪ در سال اول پس از آزادی از زندان بازگشت به جرم داشتند (هارر، ۱۹۹۴).

در کشورمان نیز نتایج تحقیق اسدالهی، محسنی تبریزی و براتوند (۱۳۸۸) نشان داده که تشویق و ایجاد تسهیلات برای اخذ مدارک و تخصصهای آموزشدهنده و مراکز فنی - حرفه ای در دوران حبس به دلیل رابطه قوی با سطح اشتغال زایی و پیشگیری از بروز جرم در زندانیان زن، مفید است. همچنین ۴۸٪ از زنان آزاد شده تحت پوشش خدمات و تسهیلات مرکز قرار گرفته، ۴۲٪ دارای مدارک فنی - حرفه ای و سطح اشتغال زایی ۶۲٪ بوده است. همچنین شاه بهرامی، پیشگاهی فرد، زال پور و بختیاری (۱۳۸۹) دریافتند که بر اساس مبانی نظری و تجربی هر یک از کمک های مادی، برگزاری کلاس های آموزشی، ارائه خدمات مشاوره ای، ایجاد اشتغال و ارائه خدمات

^۱ transportation difficulties

^۲ community-based employment interventions

^۳ Ready 4 Work

^۴ Bushway

بنجمین همایش ملی و چهارمین همایش بین المللی مهارت آموزی و اشتغال

درمانی به زنان سرپرست خانوار در پیشگیری از ارتکاب جرم آنان تاثیر دارد. یافته ها نشان از تاثیر کمک های مادی، برگزاری کلاس های آموزشی، ارائه خدمات مشاوره ای، ایجاد اشتغال و ارائه خدمات درمانی به زنان سرپرست خانوار در پیشگیری از ارتکاب جرم توسط زنان سرپرست خانوار داشت. شاهیوندی، ریسی و انانی و سلطانی (۱۳۸۹) نیز دریافتند که بین متغیرهای مستقل یعنی فقر، بیکاری با متغیر وابسته یعنی نوع جرم رابطه معنی دار می باشد. تحقیق تقوایی، ضرابی و مغانی رحیمی (۱۳۸۹) نیز نشان داد که بین ارتکاب جرم و کیفیت محیط مسکونی رابطه معنی داری وجود دارد. یافته های ملکمیان و شریفیان (۱۳۸۸) نیز نشان از تاثیر پایگاه اجتماعی اقتصادی در به زندان افتادن زنان دارد. برطبق نتایج حاصل از تحلیل رگرسیونی تحقیق هزارجریبی و صفری شالی (۱۳۸۸)، ۱۰ متغیر «میزان رواج کجروی در خانواده» (با ضریب ۰.۲۹)، «احساس تعلق به خانواده» (با ضریب ۰.۲۸-)، «محیط اجتماعی نامناسب» (با ضریب ۰.۲۶)، «پایین بودن سن فرد زندانی در اولین سال ورود به زندان» (با ضریب ۰.۲۵)، «میزان پایین دینی فرد و خانواده» (با ضریب ۰.۱۸-)، «بیکاری» (با ضریب ۰.۱۷)، «گروه دوستان» (با ضریب ۰.۱۰)، «رضایت از زندگی» (با ضریب ۰.۱۰-)، «ارضا نیازهای عاطفی در خانواده» (با ضریب ۰.۱۰-) و «احساس محرومیت» (با ضریب ۰.۰۹۰) به ترتیب ضرایب رگرسیونی ذکر شده بر روی انحرافات اجتماعی زندانیان نقش داشته اند. نتایج تحقیق صادقی، شقایق شهری و اصغرپور (۱۳۸۴) نیز نشان داد که، متغیر نرخ بیکاری از جمله متغیرهای مهم و تأثیرگذار بر جرم در کشور بوده است. نتایج تحقیقات بالا نشان از تاثیر درآمد و عامل کسب درآمد یعنی اشتغال افراد در ارتکاب به جرم و زندانی شدن دارند، در نتیجه اشتغال زندانیان به شغل و کسب درآمد می تواند هم عامل عدم ارتکاب جرم و هم مانع بازگشت زندانیان به زندان شود.

در آخر اینکه در کشورمان، در زمینه تاثیر آموزشهای فنی و حرفه ای و میزان تاثیر این آموزشهای بر اشتغال زندانیان مطالعات کافی صورت نگرفته و این تحقیق می تواند خلاء موجود در این بخش از تحقیقات مربوط به زندانیان را تا اندازه ای پر کند و میزان تاثیر این آموزشها و اثربخشی آنها را مورد ارزیابی قرار دهد. در نتیجه این تحقیق به دنبال این خواهد بود که میزان تاثیر آموزشهای فنی و حرفه ای در اشتغال زندانیان آزاد شده در استان کردستان را بررسی کند و کل این تحقیق این هدف را دنبال می کند.

روش شناسی پژوهش

– روش تحقیق:

در این تحقیق نیز چون آموزشهای فنی و حرفه ای در زندان انجام گرفته اند و بعدها زندانیان آزاد شده اند در نتیجه ما به دنبال تاثیر این آموزشها بر میزان اشتغال آنها هستیم. در نتیجه این پژوهش بر حسب هدف، در رده تحقیقات کاربردی قرار می گیرد. همچنین بر حسب نحوه گردآوری داده ها، در رده تحقیقات پس رویدادی است؛ زیرا اشاره به مواردی دارد که در آنها علت از پیش رخ داده است و مطالعه آنها در حال حاضر از طریق اثری که بر متغیری دیگر گذارده و برجا مانده است امکان دارد (دلاور، ۱۳۸۵: ۳۹۳).

– جامعه آماری:

جامعه پژوهش کل جمعیت زندانیان آزاد شده از مهر ۱۳۸۶ تا مهر ۱۳۹۲ در زندانهای استان کردستان می باشد که به دلیل محرمانه بودن در اختیار محقق قرار داده نشده است.

– روش نمونه گیری و حجم نمونه

جهت اجرای نمونه گیری تصادفی از روش های مختلفی می توان استفاده کرد. در این تحقیق از روش نمونه گیری تصادفی در دسترس و با کمک کارشناسان مرکز مراقبت بعد از خروج زندان استان کردستان تعداد ۲۱۱ نفر از زندانیانی که ۶ ماه از آزادی آنها گذشته بود انتخاب گردیدند و از طریق حضور در محل کار، منزل، و یا تماس تلفنی با افراد صحبت شد.

– ابزار گردآوری اطلاعات:

برای گردآوری اطلاعات لازم برای پاسخ دادن به پرسشهای تحقیق از چک لیست استفاده شد. بخش اول چک لیست اطلاعات جمعیت شناختی پاسخگویان از جمله جنسیت، سن، وضعیت تاهل، تحصیلات، نوع جرم و محل زندان و سپس اطلاعات مربوط به دوره های گذرانده شده و نوع اشتغال فعلی بود. البته منبع گردآوری داده ها در مرحله اول، پرونده زندانیان بود اما از طریق حضور در محل کار، منزل، و یا تماس تلفنی با افراد سایر اطلاعات استخراج گردید.

یافته ها

بنجمین همایش ملی و چهارمین همایش بین المللی مهارت آموزی و اشتغال

مطابق نتایج بدست آمده ۵۶ نفر، یعنی ۲۶ درصد، از پاسخگویان کمتر از ۳۰ سال سن داشتند، ۸۴ نفر معادل ۳۹ درصد بین ۳۱ تا ۴۰ سال، ۵۳ نفر معادل ۲۵ درصد بین ۴۱ تا ۵۰ و ۱۸ نفر معادل ۹ درصد بین ۵۱ تا ۶۱ سال سن داشتند. از نظر تحصیلاتی ۹۵ درصد افراد دارای مدرک پایین‌تر از دیپلم بودند و تنها ۵ درصد افراد دارای مدرک دانشگاهی داشتند. بیشترین افراد با جرم حمل، نگهداری و قاچاق مشروبات الکلی دستگیر شده بودند و در رتبه دوم سرقت بیشترین فراوانی را داشت و در رتبه سوم نیز قتل و مشارکت در قتل و نزاع دسته جمعی منجر به قتل قرار داشت.

از کل نمونه مورد بررسی ۱۱۰ نفر در زندانی مرکزی سنندج، ۱۲ نفر در زندان کامیاران، ۳۵ نفر در سقز، ۷ نفر در بازداشتگاه موقت، ۱۹ نفر بیجار، ۱۶ نفر مریوان، ۱۰ نفر قروه و ۲ نفر در کانون زندانی بودند.

براساس نتایج ۱۱۰ نفر معادل ۵۲ درصد از نمونه آماری موفق به اخذ تسهیلات و وام بعد از آزادی از زندان شده‌اند و در مقابل ۱۰۱ نفر معادل ۴۸ درصد موفق به اخذ تسهیلات و وام نشده‌اند. از کسانی که موفق به اخذ تسهیلات شده‌اند، ۱۵ نفر زیر ۵ میلیون تومان، ۳۳ نفر توانسته‌اند معادل ۸ میلیون، ۳ درصد ۱۰ میلیون به بالا تسهیلات دریافت نموده‌اند.

همچنین ۱۱۰ نفر معادل ۵۲ درصد کمتر از ۵۰۰ هزار تومان، ۵۰ نفر معادل ۲۴ درصد بین ۵۰۱ تا ۷۵۰ هزار تومان، ۴۲ نفر معادل ۲۰ درصد بین ۷۵۱ تا ۱ میلیون تومان و ۹ نفر معادل ۴ درصد بیش از ۱ میلیون درآمد داشته‌اند.

و بلاخره از کل نمونه مورد بررسی ۲۲ نفر در سال ۸۷، ۲۱ نفر در سال ۸۸، ۴۹ نفر در سال ۸۹، ۶۸ نفر در سال ۹۰، ۴۴ نفر در سال ۹۱ و ۷ نفر در سال ۱۳۹۲ آموزش دیده بودند.

سوال ۱- آیا آموزشهای فنی و حرفه‌ای در اشتغال زندانیان آزاد شده تاثیر داشته است؟

از کل ۲۱۱ نفر مورد بررسی تنها ۳۴ نفر معادل ۱۶ درصد در راستای آموزشهای فنی و حرفه‌ای گذرانده شده در زندان اشتغال یافته‌اند که از این ۳۴ نفر هم ۱۴ نفر به شغل قبل از زندان خود اشتغال یافته‌اند یا اینکه آموزشهایی که در زندان دیده‌اند در راستای شغل قبل از زندان آنها بوده است. از ۸ نفری که دوره جوشکاری دیده بودند و توانسته بودند اشتغال یابند ۲ نفر قبل از زندان هم شغلشان جوشکاری یا شاگرد جوشکار بوده‌اند و از ۱۳ نفری که دوره سرویس و نگهداری خودرو گذرانده‌اند و توانسته‌اند اشتغال یابند، ۵ نفر قبل از زندان رفتن، شغلشان مکانیکی و یا شاگرد مکانیک و یا تعویض روغنی بوده است. ۱۴۶ نفر معادل ۷۰ درصد در مشاغل نامتناسب با آموزشهای گذرانده شده اشتغال یافته‌اند و ۲۲ نفر معادل ۱۰ درصد هم بیکار بودند و ۹ نفر معادل ۴ درصد هم در حال حاضر در زندان هستند.

سوال ۲- کدام دسته از آموزشهای فنی و حرفه‌ای بیشترین میزان اشتغال در زندانیان آزاد شده داشته‌اند؟

از ۵۶ نفری که دوره سرویس و نگهداری خودرو در زندان دیده بودند ۱۳ نفر توانسته بودند اشتغال یابند و ۳ نفر هم نتوانسته بودند شغلی در راستای آموزشهایی که دیده‌اند پیدا کنند. از این ۱۳ نفر هم ۵ نفر هم قبل از زندان در مشاغل سرویس و نگهداری خودرو و زمینه‌های وابسته شاغل بوده‌اند در نتیجه تنها ۸ نفر از افرادی که دوره سرویس و نگهداری گذرانده‌اند، مشاغل قبل از زندانشان نبوده و نتوانسته‌اند اشتغال یابند.

در رتبه دوم جوشکاری قرار دارد و از کل ۳۱ نفری که دوره جوشکاری دیده بودند تنها ۸ نفر در این زمینه اشتغال یافته بودند که از این تعداد هم ۲ نفر قبل از زندان در شغل جوشکاری و یا شاگرد جوشکار شاغل بودند و ۲۳ نفر هم نتوانسته‌اند در راستای دوره جوشکاری شغلی پیدا کنند.

دوره گچ‌کاری، رایانه کار درجه ۲ و ۱، دامداری، خیاطی هر کدام با ۲ نفر شاغل بعد از سرویس و نگهداری و جوشکاری، بیشترین میزان اشتغال را داشته‌اند.

کسانی که دوره پرورش بز مرخز، کلاش و گیوه‌بافی، پرورش قارچ و نقاشی روی سفال آموزش دیده بودند هیچکدام نتوانسته بودند در راستای آموزشهای گذرانده شده اشتغال یابند.

سوال ۳: آیا بین بین وام و تسهیلات گرفته شده با شغل دایر شده بعد از زندان تناسب وجود دارد؟

از ۲۱۱ نفر مورد بررسی، ۱۱۳ نفر معادل درصد توانسته‌اند بعد از زندان تسهیلات و وام دریافت کنند. از این ۱۱۳ نفری که توانسته بودند تسهیلات و وام دریافت کنند ۷۰ نفر معادل ۶۲ درصد بین نوع تسهیلات اخذ شده با شغل فعلی دایر شده بعد از زندان تناسبی وجود

پنجمین همایش ملی و چهارمین همایش بین المللی مهارت آموزی و اشتغال

ندارد و تنها ۳۲ نفر معادل ۲۸ درصد نوع تسهیلات اخذ شده با شغلی فعلیشان تناسب داشت و ۱۱ نفر معادل ۱۰ درصد با اینکه تسهیلات دریافت کرده بودند اما بیکار یا زندانی یا خارج از کشور هستند.

سوال ۴: آیا بین تسهیلات گرفته شده و گواهینامه اخذ شده از سوی سازمان تناسب وجود دارد؟

از ۱۱۰ نفری که تسهیلات دریافت کرده بودند، ۹۹ نفر یعنی ۹۰ درصد نوع تسهیلات گرفته شده با گواهینامه اخذ شده در زندان و با سازمانهای مرتبط تناسب داشت و ۱۱ نفر معادل ۱۰ درصد تسهیلات اخذ شده از سوی آنها با گواهینامه گرفته شده تناسب نداشت.

سوال ۵: آیا بین شغل قبل از زندان و شغل بعد از زندان تناسب وجود دارد؟

یکی دیگر از سوالات تحقیق این بود که آیا بین شغل قبل و بعد از زندان افراد تناسب وجود دارد؟ در بررسی به عمل آمده ۹۳ نفر معادل ۴۴ درصد بین شغل قبل از زندان و بعد از آزادی از زندانشان تناسب وجود داشت، یعنی تقریباً نزدیک به نیمی از افراد در راستای شغل قبل از زندانشان دوباره اشتغال یافته بودند و ۴۰ درصد بین شغل قبلی و بعد از زندانشان تناسبی وجود نداشت و یا شغل خود را تغییر داده بودند. ۴ درصد زندانی بودند و ۸/۵ درصد بیکار و تقریباً ۳ درصد هم بعد از بیکاری توانسته بودند شغلی پیدا کنند و ۲ نفر هم قبل از زندان و بعد از آزادی بیکار بودند و ۱ نفر هم دانش آموز بوده و فعلاً بیکار است و همچنین ۱ نفر در حال حاضر در خارج از کشور بود.

سوال ۶: آیا گواهینامه اخذ شده از سوی سازمان در زندان در راستای شغل قبل از زندان فرد می باشد؟

یکی دیگر از سوالات این بود که آیا گواهینامه اخذ شده افراد در زندان در راستای شغل قبل از زندان افراد بوده است؟ با بررسی به عمل آمده مشخص شد که ۳۸ نفر معادل ۱۸ درصد در راستای شغل قبل از زندانشان آموزش دیده بودند و ۱۵۷ نفر معادل ۷۵ درصد آموزشهایی گذارنده شده در زندان در راستای شغل قبل از زندانشان نبوده است.

بحث و نتیجه گیری

هدف اصلی این تحقیق بررسی تاثیر آموزشهای فنی و حرفه ای در میزان اشتغال زندانیان استان کردستان بود. به این منظور از بین زندانیانی که بین سالهای ۱۳۸۶ تا ۱۳۹۲ آزاد شده بودند و در زندان آموزشهای فنی و حرفه ای گذرانده بودند تعداد ۲۱۱ نفر به صورت تصادفی در بین انواع آموزشهای گذارنده شده در زندان انتخاب شدند و از طریق پرسشنامه های ساخته شده اطلاعات مورد نیاز در مورد این افراد بدست آمد.

یافته های تحقیق نشان داد که درصد بسیار کمی از افراد توانسته بودند از طریق آموزشهای دیده شده در زندان شغلی بیابند. البته انتظار اینکه آموزشهای ارایه شده بتواند به خودی خود منجر به اشتغال شود تصور نادرستی است. در واقع اشتغال به متغیرهای بسیاری وابسته است و سهم هر کدام از این متغیرها به خوبی معلوم نیست. برای مثال وسترن و همکاران، هاگن و دینوویتزر نیز بیان کرده اند که با این وجود، داشتن سابقه کیفری نشان دهنده موانع قابل توجهی برای بسیاری از انواع اشتغال قانونی است و این موانع پس از یک دوره حبس طولانی مدت ترکیب شده اند. دوره های طولانی حبس می تواند ارتباطات اجتماعی را تضعیف کند و این مساله منجر به این شود که فرصت های شغلی قانونی پس از آزادی کاهش یابند. دیگر موانعی که مجرمین سابقه دار، در پیدا کردن و حفظ شغل با آن روبرو هستند شامل عدم وجود تجارب در کارهای تازه، کاهش مهارت های مربوط به کار و مشکلات تبعید هستند. اگر چه دوران حبس می تواند به عنوان فرصتی برای ایجاد مهارت ها و آماده شدن برای کارایی در یک کار آینده در نظر گرفته شود، اما ادبیات مربوط به تحقیقات در این زمینه ترکیبی از حمایت های منفی برای اثربخشی برنامه های آموزش فنی و حرفه ای در زندان فراهم کرده است (ویشر، وینترفیلد و کوگشال، ۲۰۰۵: ۲۹۶). در این زمینه، بهترین منابع مطالعاتی در مورد افرادی که تحت نظارت تعلیمی/ آزادی مشروط^۱ بوده اند، پیمایشی است از برنامه تعلیمی توسط مایر و می در سال ۱۹۹۷ که دریافتند تنها ۲۱ درصد از ۱۲۱۳ نفر تحت نظارت خدمات دوره نظارت تعلیمی/ آزادی مشروط، مشغول به کار بودند. اخیراً، آمار جمع آوری شده توسط انجمن مسئولین تعلیق مراقبتی^۲ از گزارش های قبلی نشان داد که نسبت مشابهی، ۲۶ درصد، در اشتغال هستند (ACOP، ۲۰۰۰) (به نقل از مت کالف^۳ و همکاران، ۲۰۰۱: ۱۱). همچنین پژوهشگران

^۱the supervision of probation

^۲Association of Chief Officers of Probation (ACOP)

^۳Metcalf

شرایط کلیدی موفقیت آمیز برنامه‌های استخدامی پس از آزادی رانشناسایی کرده‌اند. برای مثال برزوکی^۱ (۲۰۰۵) بعضی از این شرایط را داشتن ارتباط با شبکه‌های بازار کار، اصلاح روشهای استخدام و رویه‌های کاریابی در راستای نیازهای بازار کار، ارائه مشوق‌هایی به کارفرمایان، اطلاعات در مورد فرصت‌های شغلی، آموزش شغلی مناسب، فرصت‌هایی مناسب کار برای مجرمان آزاد شده، مهارت‌های حفظ شغل، کمک به مجرمان در افزایش مناسب پیشینه کیفی و حمایت پیگیرانه بلندمدت بیان کرده است (۵۸).

در نتیجه با توجه به این یافته و بطور خاص در استان کردستان با داشتن مشخصات اقتصادی و متغیرهای تاثیرگذار بر اشتغال و بالا بودن نرخ بیکاری، پیدا کردن شغل برای افراد بدون سابقه زندانی و با مدارک دانشگاهی کاری بس دشوار است چه برسد به افراد زندانی سابقه‌دار که در این تحقیق ۹۵ درصد نمونه مورد بررسی فاقد مدارک دانشگاهی بودند. براساس اطلاعات منتشر شده از مرکز آمار که براساس نتایج طرح آمارگیری نیروی کار زمستان ۱۳۹۲ بدست آمده استان کردستان با نرخ بیکاری ۱۵/۸ درصد از بالاترین میزان بیکاری در بین استانهای کشور برخوردار بود (مرکز آمار، ۱۳۹۳).

همچنین شواهد و مدارک نشان می‌دهد که در این زمینه شغل قبلی افراد، میزان کیفیت آموزشهای ارائه شده در زندان، تقاضای بازار کار برای مشاغل، حمایت‌های اجتماعی و نگرش و تصور افراد از شغل می‌تواند در اشتغال آنها تاثیرگذار باشد. در نتیجه رسیدن به یک نتیجه قطعی و منطقی که آموزشهای فنی و حرفه‌ای در اشتغال زندانیان تاثیر نداشته است کاری سخت و امکان اشتباه وجود دارد.

از دیگر سوالات تحقیق بررسی تفاوت بین انواع آموزشهای فنی و حرفه‌ای و میزان اشتغال بود به این معنی که کدام دسته از آموزشها کارآمدتر بوده و یافته‌های تحقیق نشان داد که دوره سرویس و نگهداری خودرو و جوشکاری سپس دوره گچ‌کاری، رایانه کار درجه ۲ و ۱ و دامداری تا اندازه ای موفق تر عمل کرده و توانسته اند پس از آزادی در راستای آموزشهای گذارنده شده بیشترین میزان اشتغال را بیابند. اما کسانی که دوره پرورش بز مرخز، کلاش و گیوه‌بافی، پرورش قارچ و نقاشی روی سفال آموزش دیده بودند، هیچکدام نتوانسته بودند در راستای آموزشهای گذارنده شده اشتغال یابند. در بررسی به عمل آمده این مساله مشخص می‌شود که آموزشهای فنی تاثیر قابل توجهی بر اشتغال داشتند. در این زمینه آمار مرکز مراقبت بعد از خروج زندانیان استان لرستان در سال های ۸۸ و ۸۹ نشان می‌دهد که از مجموع ۱۹۵ فرصت شغلی ایجاد شده در این دو سال، تنها چهار مددجو با مدرک مشبک کاری و با معرق کاری طرح شغل خود را مطرح نموده‌اند که پس از گذشت مدتی تغییر شغل داده و به کار دیگری مشغول شده‌اند (رازانی، ۱۳۹۰). در نتیجه آموزشهای هنری کمتر می‌توانند بر اشتغال افراد بعد از آزادی از زندان تاثیر بگذارند و تقاضای بازار کار نیز برای این رشته‌ها کمتر است در نتیجه احتمال اینکه کسی با گذراندن این آموزشها در زندان بتوان شغلی بیابد بایستی این آموزشهای در راستای شغل قبل از زندان فرد بوده باشد و گرنه احتمال بسیار کمی وجود دارد که این دسته از آموزشهای منجر به اشتغال شوند.

از دیگر مواردی که محقق به دنبال یافتن پاسخ بود، بررسی این مساله بود که افرادی که موفق به اخذ تسهیلات شده اند آیا از این تسهیلات برای ایجاد شغل در راستای گواهینامه‌ای که تسهیلات را به خاطر آن دریافت کرده‌اند، استفاده کرده‌اند. در بررسی به عمل آمده از کسانی که بعد از آزادی از زندان توانسته بودند تسهیلات و وام دریافت کنند بیش از نیمی از افرادی که تسهیلات دریافت کرده بودند از این تسهیلات در راستای گواهینامه‌های اخذ شده استفاده نکرده بودند و تنها گواهینامه اخذ شده بهانه‌ای برای دریافت تسهیلات بوده است و از این تسهیلات افراد برای امور دیگری استفاده کرده‌اند.

از دیگر نتایج جالب تحقیق این بود که در نزدیک به نیمی از افراد بین شغل قبل از زندان و بعد از آزادی از زندانشان تناسب وجود داشت، یعنی تقریباً نزدیک به نیمی از افراد در راستای شغل قبل از زندانشان دوباره اشتغال یافته بودند.

با توجه به نتایج تحقیق پیشنهاد می‌شود که برای هر زندانی هنگام ورود به زندان پرونده ای آموزشی تشکیل شود که در آن پرونده تمام مشخصات فردی زندانی شامل سوابق شغلی او در آن درج شده و با هدایت فرد به آموزشهای در راستای شغل قبل از زندان فرد زمینه را برای اشتغال بیشتر زندانیان و کسب درآمد فراهم نماید.

یکی دیگر از اقداماتی که برای زندانیان بایستی صورت بگیرد سنجش علایق شغلی زندانیان با استفاده از پرسشنامه‌های استاندارد رغبت شغلی مانند پرسشنامه رغبت سنج تحصیلی شغلی هالند و پرسشنامه رغبت شغلی استرانگ و همچنین مصاحبه جهت بررسی مهارتها و توانیهای شغلی جهت هدایت افراد به مشاغل مناسب می‌باشد.

^۱Borzycki

بنجمین همایش ملی و چهارمین همایش بین المللی مهارت آموزی و اشتغال

تشکیل سیستمی جهت ثبت و نگهداری تمامی اطلاعات مرتبط با دوره‌های آموزشی برگزار شده در هر زندان و تدوین فرم‌هایی جهت ضبط دقیق اطلاعات مربوط به دوره و افراد شرکت‌کننده در دوره‌ها، این سیستم می‌تواند شامل اطلاعات تفصیلی و کاملی از تمامی اقداماتی باشد که در زندان جهت آموزش زندانیان صورت می‌گیرد. در این راستا تمامی اقدامات مرتبط با دوره‌های آموزش شغلی شامل اطلاعات مربوط به دوره، فرآیند ثبت نام، گواهینامه‌های اخذ شده برای هر زندانی در قالب پرونده‌ای مستند و مکتوب، بایگانی شود. تشکیل و راه اندازی بخشی مستقل تحت عنوان "آموزش" که در این بخش تمامی پرونده‌ها، مدارک و اطلاعات مورد نیاز دوره‌های آموزشی در آن بایگانی شده و این اطلاعات بصورت منظم و سیستماتیک در اختیار مسئولان و محققان قرار بگیرد. براساس تجربه محقق در این زمینه هیچ‌کدام از زندانهای استان دارای اطلاعات دسته‌بندی شده و منظمی در مورد آموزشهای داده شده به زندانیان و دوره‌های برگزار شده و افراد شرکت‌کننده در هر دوره نبودند و محقق در این راستا با مشکلات و موانع عدیده‌ای روبرو شد. یکی از وظایف بخش آموزش بایستی بررسی عرضه و تقاضای نیروی کار در بخش‌های مختلف اقتصادی استان باشد و با استفاده از متخصصان در این زمینه بتواند تصویر روشن‌تری از بازار کار در استان داشته و ضمن این آگاهی با برنامه‌ریزی نسبت به برگزاری دوره‌های آموزش شغلی مناسب اقدام نماید.

تشکیل هسته‌های مشاغل زندانیان در داخل زندان از دیگر راهکارهای پیشنهادی جهت آموزش و سپس رد و بدل کردن تجربیات بین زندانیان و رفع موانع اشتغال زندانیان می‌باشد. در این زمینه می‌توان نقش این هسته‌ها را در به اشتراک گذاشتن دانش و تجربیات بسیار مفید ارزیابی کرد و ماحصل و نتیجه این انتقال تجربیات بصورت دانش ضمنی در اختیار اعضای هر هسته قرار گیرد. براین اساس هسته‌های اصلی برای مثال هسته مشاغل صنعتی، هسته مشاغل کشاورزی و دامداری، هسته اصناف و دیگر هسته‌ها باشد. وظیفه این هسته‌ها عضوگیری و همچنین آموزش هم‌تایان می‌باشد. یعنی می‌توان از نیروهای با سابقه و ماهر که خود دارای مدارک فنی و حرفه‌ای هستند به عنوان مربی استفاده کرد و زمینه را برای آموزش زندانی به زندانی فراهم کرد.

از دیگر پیشنهادات تحقیق می‌توان به تخصصی کردن آن دسته از آموزشهای شغلی اشاره داشت که توانایی اشتغال بالایی را دارند. براین اساس که بایستی بین پر کردن اوقات فراغت زندانیان و سرگرمی با کسب مهارت جهت اشتغال بعد از خروج از زندان تفاوت قایل شد. به این معنی که می‌توان قسمتی از وقت زندانی را با آموزشهای هنری پر کرد که این آموزشهای تاثیر کمی در اشتغال دارند، اما تاکید اصلی بر آموزشهای شغلی هم‌گروه باشد. یعنی زندانی در دست‌های از مشاغل که براساس نظر مشاور شغلی و همچنین پرسشنامه اجرا شده و مصاحبه صورت گرفته شده در راستای شغل قبلی و همچنین علاقه و رغبت زندانی هستند آموزش ببیند.

برنامه‌ریزی آموزشی دوره‌های شغلی نیز از نکاتی است که بایستی مورد توجه جدی قرار بگیرد. انتخاب دوره‌های مناسب، محتوی، وسایل و ابزار، امکانات لازم، نیروی انسانی متخصص، ارزشیابی درست می‌تواند به یادگیری عمیق و کسب مهارت و در نتیجه اشتغال کمک کند. در نتیجه بخش آموزش بایستی با برنامه‌ریزی درست زمینه‌ای را فراهم سازد تا زندانی به کسب مهارت و توانایی دست یابد و فردی حرفه‌ای و متخصص در آن زمینه شود. در این راستا می‌توان به اقدامات زیر اشاره داشت :

۱- شناسایی و غربالگری مهارتها و تواناییهای شغلی افراد به هنگام ورود به زندان از طریق سوابق شغلی، پرسشنامه‌های سنجش رغبت شغلی و مصاحبه‌های شغلی

۲- تصمیم‌گیری در مورد برگزاری دوره‌های آموزشی متناسب با افراد

۳- هدایت افراد به دوره‌های مناسب

۴- خدمات تعقیبی شامل ارایه خدمات پشتیبانی و بیمه بیکاری و سپس کمک‌های شغلی‌یابی افراد

با توجه به اینکه اشتغال به خودی خود وابسته به آموزش شغلی نیست و عوامل بسیاری در اشتغال تاثیرگذار هستند در نتیجه پیشنهاد می‌شود که زمینه‌ای فراهم شود تا ضمن انعقاد تفاهم‌نامه‌هایی با بخش صنعت، از شرکت‌های و کارخانجات حاضر در استان مذاکراتی صورت بگیرد تا با شناسایی افراد مناسب زمینه اشتغال این افراد در شرکت‌ها و سازمانهایشان را فراهم نمایند.

در همین راستا می‌توان با تدوین طرحی از سوی اداره زندان به مجلس شورای اسلامی زمینه را برای ایجاد معافیت‌های مالیاتی برای آن دسته از سازمان‌ها و شرکت‌هایی که زمینه اشتغال زندانیان را فراهم می‌سازند بوجود آورد. در این طرح پیشنهادی حتی می‌توان به سازمانها و شرکت‌های دولتی و خصوصی این اجازه را داد که خودشان به شناسایی افراد و برنامه‌ریزی جهت دوره‌های آموزشی مورد نیاز اقدام نموده و خودشان مستقیماً در آموزش نیروی انسانی لازم سهمیم باشند.

بنجمن همایش ملی و چهارمین همایش بین المللی مهارت آموزی و اشتغال

در همین طرح پیشنهادی بایستی موضوع بیمه بیکاری زندانیان را مطرح نمود. به طوریکه زندانیان حداقل برای ۶ ماه بعد از آزادی از زندان بتوانند بیمه بیکاری دریافت نموده و از این طریق در این زمان ۶ ماهه بتوانند با کمک مرکز مراقبت بعد از خروج از زندان زمینه اشتغال خود را فراهم نمایند.

تدوین طرح‌های تعقیبی در بخش مراقبت بعد از خروج از زندان می‌تواند از دیگر اقداماتی باشد که صورت بگیرد. در این زمینه بایستی زمینه‌ای فراهم شود تا با پیگیری وضعیت اشتغال افراد، این مرکز بتواند خدمات مراقبتی خود را گسترش داده و هر چند وقت یکبار وضعیت شغلی افراد را بررسی نماید.

از دیگر اقداماتی که بایستی صورت بگیرد بحث تناسب بین تسهیلات داده شده با دوره‌های آموزشی و سابقه شغلی افراد باشد. در این تحقیق مشخص شد که بسیاری از افراد به مشاغل قبل از زندان خود برگشته بودند. در نتیجه تسهیلات در نظر گرفته شده بایستی در مسیری قرار بگیرد که فرد با استفاده از آن تسهیلات زمینه برای ایجاد اشتغال خود را فراهم نماید و صرفاً با در دست داشتن گواهینامه به فرد تسهیلات تعلق نگیرد. بلکه این تسهیلات در راستای شغل قبل از زندان و گواهینامه‌ای که در راستای شغل قبل از زندان باشد تعلق بگیرد.

تشکر و قدردانی:

در پایان لازم است تا از همکاری مدیر کل محترم زندانها و اقدامات تأمینی و تربیتی استان کردستان جناب آقای گرجی‌زاده و همچنین جناب آقای جعفری، رئیس دفتر تحقیقات و همچنین جناب آقای رازقی در بخش مرکز مراقبت بعد از خروج زندان‌های استان کردستان تشکر و قدردانی نمایم.

منابع فارسی

- اسدالهی، ع، محسنی تبریزی، ع و براتوند، م. (۱۳۸۸). نقش مرکز مراقبت بعد از خروج در اشتغال زایی زنان زندانی خوزستان. *رفاه اجتماعی*، ۹(۳۴): ۳۴۹-۳۵۵.
- تقوایی، م، ضرابی، ا و مغانی رحیمی، ب. (۱۳۸۹). بررسی عوامل موثر بر میزان جرم در مناطق مختلف شهر شیراز. *فصلنامه علوم اجتماعی*، ۱(۴۸): ۱-۴۱.
- دلاور، ع. (۱۳۸۵). مبانی نظری و عملی پژوهش در علوم انسانی و اجتماعی. تهران: رشد.
- رازانی، م (۱۳۹۰). ضرورت بازنگری در آموزش مهارت‌های شغلی در زندان‌ها. *ماهنامه اصلاح و تربیت*، ۱۰۷ (پیاپی ۱۹۲).
- شاه بهرامی، ف، پیشگاهی فرد، ز، زال پور، ک و بختیاری، ت. (۱۳۸۹). تاثیر فعالیت های سازمان های مردم نهاد بر پیشگیری از ارتکاب جرم زنانسرپرست خانوار (پیشگیری از جرم). *مطالعات مدیریت انتظامی*، ۵(۳): ۵۰۴-۵۱۸.
- شاهمیوندی، ا، ریسی و انانی، ر و سلطانی، م. (۱۳۸۹). بررسی عوامل موثر بر ارتکاب نوع جرم زنان در شهر اصفهان: *نظم و امنیت انتظامی*، ۳(۱): ۷۹-۱۰۷.
- صادقی، ح، شقاقی شهری، و و اصغریور، ح. (۱۳۸۴). تحلیل عوامل اقتصادی اثرگذار بر جرم در ایران. *تحقیقات اقتصادی*، ۶۸(۶۳-۶۴): ۹۰.
- مرکز آمار ایران. (۱۳۹۳). *شاخص های کلیدی استان ها*. <http://www.amar.org.ir/Default.aspx?tabid=۱۸۳۸>.
- ملکمیان، ل و شریفیان، س. (۱۳۸۸). بررسی عوامل اجتماعی موثر بر جرم در زندان. *پژوهش اجتماعی*، ۲(۵): ۱۴۳-۱۶۹.
- هزارجریبی، ج و صفری شالی، ر. (۱۳۸۸). بررسی عوامل موثر بر ارتکاب جرم (مطالعه موردی زندانیان استان مرکزی). *فصلنامه علوم اجتماعی*، ۴(۴): ۴۱-۷۴.
- Borzycki, M. (۲۰۰۵). *Interventions for prisoners returning to the community*. Canberra: Australian Government Attorney-General's Department. Viewed ۱۲ March ۲۰۱۲, <http://www.aic.gov.au/documents/F/۶/E/۷BF۶E۲B۱۹۰-۲C۲۱-۴C۷D-B۴۵F۲_C۷D۶FA۳DE۴۵٪۷D۲۰۰۵-۰۲-prisoners.pdf>.
- Englander, F. (۱۹۸۳). Helping ex-offenders enter the labour market. *Monthly Labour Review*, ۲۵-۳۰.
- Farrington, D.P. et al. (۱۹۸۶). Unemployment, school leaving, and crime. *British Journal of Criminology*, ۲۶, ۳۳۵-۳۵۶.
- Harer, M. D. (۱۹۹۴). Recidivism among federal prisoners released in ۱۹۸۷. *Journal of Correctional Education*, ۴۶(۳), ۹۸-۱۲۷.

بنجمین ہمایش ملی و چہارمین ہمایش بین المللی
مہارت آموزی و اشتغال

- Homant, R.J.(۱۹۸۴). Employment of ex-offenders: the role of prisonization and self-esteem .Journal of Offender Counselling, ۸(۳), ۵-۲۳.
- Jensen,W. and W. Giegold(۱۹۷۶) Finding jobs for ex-offenders. American Business Law Journal, ۱۴.
- Mallar, C. D. & Thornton, C. V. D. (۱۹۷۸). Transitional aid for released prisoners: Evidencefor the LIFE experiment. Journal of Human Resources, ۱۳(۲), ۲۰۸-۲۳۶
- Mccall, A (۱۹۹۸)metting the offender re-intergration challenge, European Journal on Criminal Policy and Research, ۶, ۱۸۵-۱۹۴.
- Metcalf, H , Anderson, T and Rolfe ,H .(۲۰۰۱).Barriers to employment foroffenders and ex-offenders,Part One:Barriers to employment for offenders and ex-offenders. <http://research.dwp.gov.uk/asd/asd/rrep100.pdf>.
- Pati, G.C.(۱۹۷۶) Business can make ex-convicts productive. Harvard Business Review,May/June, ۶۹-۷۸.
- Uggen, C. (۱۹۹۹). Ex-offenders and the conformist alternative: A job quality model of workand crime. Social Problems, ۴۶(۱),۱۲۷-۱۵۱.
- Uggen, C. (۲۰۰۰). Work as a turning point in the life course of criminals: A duration modelof age, employment, and recidivism. American Sociological Review, ۶۷, ۵۲۹-۵۴۶.
- Visher, a. C , winterfield, I . and coggeshall, b. m .(۲۰۰۵).Ex-offender employment programs and recidivism:A meta-analysis,Journal of Experimental Criminology. ۱, ۲۹۵-۳۱۵.
- Votey, H.-L.(۱۹۹۱). Employment, age, race, and crime: a labour theoretic investigation. Journal of Quantitative Criminology, ۷(۲), ۱۲۳-۱۵۳.
- Wilson, D. B., Gallagher, C. A. &MacKenzie, D. L. (۲۰۰۰). A meta-analysis of correctionsbased education, vocation, and work programs for adult offenders. Journal of Research inCrime and Delinquency, ۳۷(۴), ۳۴۷-۳۶۸.